

**Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 13  
hallituksen esityksen johdosta laiksi rikoslain täydentämisestä  
sotilasrikoksia koskevilla säännöksillä sekä eräiksi siihen liitty-  
viksi laeiksi**

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 9 päivältä kesäkuuta 1981 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 85 (1981 vp.).

Valiokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti hankkinut hallituksen esityksestä puolustusasiainvaliokunnan lausunnon, joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina eduskunnan oikeusasiamies Jorma S. Aalto, apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, puolustusvoimain komentaja Lauri Sutela, lainsäädäntöneuvos Paavo Nikula ja ylitarkastaja Jan Törnqvist oikeusministeriöstä, hallitusneuvos Heikki Huuskonen ja vanhempi hallitussihteeri Pekka Pitkänen puolustusministeriöstä, korkeimman oikeuden presidentti Curt Olsson ja oikeusneuvos Olavi Heinonen korkeimmasta oikeudesta, asessori Kalervo Artema ja puolustusvoimien ylilääkäri Kimmo Koskenvuo pääesikunnasta, hovioikeuden presidentti Voitto Saario Helsingin hovioikeudesta, hovioikeuden presidentti Heimo Lampi Kouvolan hovioikeudesta, oikeusneuvos Heikki Mälkki ja oikeusneuvos Eero Manner laintarkastuskunnasta, professori Mikael Hiden, professori Antero Jyränki, professori Inkeri Anttila, professori Raimo Lahti, oikeusneuvosmies Antti Miettinen Helsingin raastuvanoikeudesta, mielenterveysylilääkäri Martti Schroderus Keskussotilassairaala 1:stä, psykiatri Jorma Piha, asianajaja Kai Dunder Suomen Asianajajaliitto ry:stä, toimistopäällikkö Kalevi Klefström Sotilaslakimiehet ry:stä, oikeusneuvosmies Markku Hiekkala Suomen Kaupunkituomarien Yhdistys ry:stä, puheenjohtaja Kari Lintunen, varapuheenjohtaja Lars-Erik Wilskman ja järjestösihteeri Juha Kajaniemi Suomen Varusmiesliitto ry:stä, lakimies Tauno Jokinen Upseeriliitto ry:stä, puheenjohtaja Armo Korvela Toimiupseeriliitto ry:stä, järjestösihteeri Jalo Riikonen Rajavartijain Liit-

to ry:stä ja kapteeni Pentti Keinänen Puolustusvoimain Henkilökuntaliitto ry:stä.

**Lakiehdotukset**

Hallituksen esitykseen sisältyy viisi lakiehdotusta: ehdotus laiksi rikoslain täydentämisestä sotilasrikoksia koskevilla säännöksillä sekä sitä täydentävät ehdotukset laiksi puolustusvoimien viroista ja toimista annetun lain 1 §:n muuttamisesta, laiksi nuorista rikoksentekijöistä annetun lain 27 §:n muuttamisesta, laiksi vaarallisten rikoksenuusijain eristämisestä annetun lain 2 §:n muuttamisesta ja laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta.

Rikoslain täydentämistä koskevalla lailla kumottaisiin vuonna 1919 annettu sotaväen rikoslaki ja lisättäisiin yleiseen rikoslakiin sotilasrikoksia koskeva uusi 45 luku. Sotilasrikoksia koskevat erityiset rangaistussäännökset rajoitettaisiin lakiehdotuksen mukaan vähimpään mahdolliseen ja yhdenmukaistettaisiin yleisen rikoslain kanssa siinä määrin kuin sotilalliset näkökohdat sallivat. Rangaistussäännökset koskisivat luvatonta poissaoloa ja muuta palveluksen välttämistä, kuuliaisuusrikoksia, esimiesrikoksia, palvelusrikoksia, salahanketta ja järjestysrikoksia. Kun sotilaiden oikeuksista ja velvollisuuksista ei ole erillistä lakia, säänneltäisiin sotilaiden oikeus osallistua poliittiseen toimintaan myös rikoslaissa. Ehdotetun säännöksen sisältö vastaa voimassa olevaa sotaväen rikoslain säännöstä.

**Yleisperustelut**

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset ovat osa sotilasoikeudenhoidon kokonaisuudistusta, johon sotilasrikoslainsäädännön uudistamisen li-

säksi kuuluu myös sotilas oikeudenkäyntiä ja sotilaskurinpitoa koskevien säännösten uudistaminen. Valiokunta pitää kokonaisuudistusta tarpeellisenä ja toteaa tyydytyksellä, että sitä koskevat esitykset on pitkän valmistelutyön jälkeen saatu eduskunnan käsiteltäväksi.

Valiokunnan mielestä sotilas rikoslainsäädännön uudistamisessa tulee lähteä hallituksen esityksessä omaksutusta ratkaisusta, jonka mukaan erillinen sotaväen rikoslaki kumotaan ja tarvittavat säännökset sijoitetaan yleiseen rikoslakiin. Oikea lähtökohta on myös, että sotilaallisten rangaistussäännösten soveltamisala rajoitetaan rauhan aikana vain varsinaisia sotilas henkilöitä koskevaksi.

Hallituksen esityksessä on sotilas rikosten rangaistusasteikkoja tarkistettu lievempään suuntaan. Esityksen perusteluissa todetaan, etteivät voimassa olevan lainsäädännön rangaistusasteikot vastaa nykyisiä käsityksiä sotilas rikosten vaarallisuudesta. Valiokunta yhtyy tähän näkemykseen, mutta toteaa samalla, että rangaistusasteikkoja on syytä lieventää vielä esitetystikin. Asteikkojen tulee olla mahdollisimman yhdenmukaiset yleisen rikoslainsäädännön kanssa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa useassa pykälässä asteikkoja tarkistettavaksi. Perusrikosten rangaistusmaksimeja ehdotetaan alennettavaksi kahdesta vuodesta yhteen vuoteen. Vähäisemmistä rikoksista ehdotetaan vankeusrangaistus kokonaan poistettavaksi. Yhdessä tehtyjen rikosten vähimmäisrangaistukset ehdotetaan myös poistettaviksi. Sota-ajan rangaistussäännöksissä ehdotetaan rangaistusten vähimmäismääriä alennettavaksi. Samoin ehdotetaan rangaistusmaksimeja osittain alennettavaksi. Sota-ajan rangaistussäännökset ehdotetaan vielä erotettavaksi omiksi momenteiksi asianomaisissa pykälissä.

Sotilaan oikeudet osallistua puoluepoliittiseen toimintaan on lakiehdotuksen mukaan tarkoitus säilyttää nykyisen käytännön ja voimassa olevan sotaväen rikoslain mukaisina. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustusvoimissa on vakiintuneena käytäntönä, että varusmiehille ja reserviläisille myönnetään lain edellyttämä lupa poliittiseen osallistumiseen poikkeuksetta silloin, kun osallistuminen tapahtuu sotilas alueen ulkopuolella vapaa-aikana siviilipuvussa eikä kysymyksessä ole mielenosoitus. Osallistumiseksi katsotaan vain aktiivinen osallistuminen. Pelkkään puoluepoliittisessa tilaisuudessa paikalla olo on lupaa ei vaadita. Vakiintuneena käytäntönä myös on, että kantahenkilö-

kunnan sallitaan hoitaa kunnallisia luottamustehtäviä.

Puolustusasiainvaliokunnan lausuntoon yhtyen toinen lakivaliokunta katsoo, että osallistumislupien myöntämisestä ja kunnallisten luottamustehtävien hoitamista koskeva nykyinen käytäntö on laissa taattava. Säännökset eivät valiokunnan käsityksen mukaan kuitenkaan sovi rikoslakiin. Erikseen on selvitettävä, onko asiasta tarkoituksenmukaista säätää erillisellä lailla vai voidaanko tarvittavat säännökset sijoittaa johonkin voimassa olevaan lakiin, esimerkiksi asevelvollisuuslakiin.

Hallituksen esitys ei sisällä erillistä säännöstä puolustusvoimissa tapahtuvan syrjinnän rankaisemisesta. Puolustusasiainvaliokunnan lausunnossa tällaisen säännöksen sisällyttämistä lakiin pidetään tarpeellisenä. Toinen lakivaliokunta yhtyy käsitykseen, ettei ketään tule asettaa toisiin nähden eri asemaan rodun, kielen taikka uskonnollisen, poliittisen tai muun vaikaumuksen tahi muun näihin verrattavan syyn vuoksi. Valiokunta katsoo kuitenkin, ettei erillisen syrjintäsäännöksen sisällyttäminen lakiin ole tässä vaiheessa perusteltua. Nimenomainen säännös syrjinnästä on valmisteilla virkamieslainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tarkoituksena on ottaa sotilaiden oikeusasema vastavasti selvityksen kohteeksi. Lisäksi voidaan todeta, että sotilasesimiehen syyllistyminen syrjintään esimerkiksi virkaylennysten yhteydessä voidaan yleensä rangaista esimiesaseman väärinkäyttämisenä tai palvelusrikoksena.

#### Laki rikoslain täydentämisestä sotilas rikoksia koskevilla säännöksillä

RL 3: 8 a. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi sotilaan oikeudesta voimakeinojen käyttöön.

Valiokunnalle on huomautettu, että pykälään tulisi lisätä säännökset vartiomiehen oikeudesta käyttää voimakeinoja kiinniotetun, pidätetyn tai vangitun henkilön paon estämiseksi. Tällaiset säännökset eivät kuitenkaan ole tarpeen, sillä mainittuihin tilanteisiin sovelletaan rikoslain 3 luvun 8 §:n 2 momenttia. Sen sijaan valiokunta ehdottaa pykälän 1 momenttiin otettavaksi tarkennuksen, jolla selvennetään vartiomiehen voimakeinojen käytön edellytyksiä tapauksissa, jolloin joku hänen pysähtymiskäskystään huolimatta lähestyy

vartioitavaa aluetta, jonne tuleminen on kielletty.

Valiokunta katsoo, että voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten oikea soveltaminen edellyttää, että vartio-ohjeissa määritellään tarkasti ja selvästi vartiomiehen eri toimenpiteiden sallittavuus. Toimenpiteiden sallittavuus tulee lisäksi porrastaa suhteellisuusperiaatteen mukaisesti.

*RL 3: 10 a.* Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin viimeiseen virkkeeseen sanonnallista täsmennystä, jolla selvennetään pykälässä tarkoitetun, ettei käskyä ole voitu jättää täyttämättä olosuhteiden johdosta.

*RL 12: 4.* Myös tähän pykälään valiokunta ehdottaa sanonnallista täsmennystä, jolla selvennetään ehdotetun 2 momentin ensimmäisen virkkeen viittaus koskemaan edellä tässä luvussa tarkoitettuja rikoksia.

*RL 40: 19 b.* Valiokunta ehdottaa, että pykälässä käytettäisiin ”juopumus” sanan tilalla sanaa ”päähtymys” yhdenmukaisesti 45 lukuun sisältyvän 23 §:n kanssa.

*RL 40: 23 (RL 40: 22).* Rikoslain 40 luvun 22 §:n 2 momentiksi ehdotetut säännökset sotilasrangaistussäännösten alaisten virkamiesten virkarikoksista on valiokunnan mielestä selkeämpää erottaa eri pykäläksi. Valiokunta ehdottaa tämän muutoksen tekemistä lakiehdotukseen.

*RL 45: 4.* Pykälässä säädetään rangaistus sotilaan luvattomasta poissaolosta ja karkaamisesta. Luvattoman poissaolon ja karkaamisen tunnusmerkistöt eivät ole valiokunnan käsityksen mukaan hallituksen esityksessä riittävän selkeästi toisistaan erotettavissa. Tästä syystä valiokunta ehdottaa pykälää muutettavaksi niin, että siinä määriteltäisiin karkaamiseksi vähintään viisi vuorokautta kestänyt luvaton poissaolo, josta on aiheutunut tai voinut aiheutua olennainen keskeytys sotilaan koulutuksessa tai muuten olennaista haittaa palvelukselle. Sotaaikana karkaamiseksi katsottaisiin poissaolo, joka on kestänyt vähintään yhden vuorokauden ja josta on aiheutunut olennaista haittaa palvelukselle. Myös pykälän rangaistusasteikkoa ehdotetaan yleisperusteluissa mainituista syistä tarkistettavaksi.

*RL 45: 5—9 ja 11—12.* Valiokunta ehdottaa pykälien rangaistusasteikkojen tarkistamista yleisperusteluissa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

*RL 45: 13.* Esimiesrikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin ei hallituksen esityksessä ole

sisällytetty säännöstä palvelukseen kuulumattomien töiden teettämisestä. Tällainen esimiesaseman väärinkäyttäminen voitaisiin esityksen perustelujen mukaan tavallisesti rangaista palvelusrikoksena. Valiokunta katsoo kuitenkin varusmiesten oikeusturvan sekä esimiehen velvollisuuksien asianmukaisen korostamisen kannalta tärkeäksi, että lakiin otetaan nimenomainen rangaistussäännös kyseisen väärinkäytöksen varalta. Tämän kannan on myös puolustusasiainvaliokunta ottanut lausunnossaan. Tarvitavat säännökset valiokunta ehdottaa otettavaksi 45 luvun 13 §:n 2 momentiksi. Sen mukaan esimies, joka teettää käskynalaisella palvelukseen tai koulutukseen kuulumatonta työtä, ellei se tapahdu käskynalaisen suostumuksella hänen vapaa-aikanaan käypää korvausta vastaan, on tuomittava esimiesaseman väärinkäyttämisestä vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai kurinpitörangaistukseen.

*RL 45: 14.* Pykälän rangaistusasteikkoa ehdotetaan tarkistettavaksi yleisperusteluissa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

*RL 45: 16.* Pykälä koskee palvelusrikoksen törkeää tekemuotoa. Vähäisen hyödyn hankkimisen tai vahingon aiheuttamisen palvelusrikoksella ei valiokunnan mielestä vielä tulisi merkitä sitä, että kysymyksessä olisi törkeä palvelusrikos. Tämän selventämiseksi valiokunta ehdottaa, että säännöksessä puhuttaisiin huomattavasta hyödystä ja tuntuvasta vahingosta.

*RL 45: 17—23.* Pykälien rangaistusasteikkoja ehdotetaan tarkistettavaksi yleisperusteluissa esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

#### **Laki puolustusvoimien viroista ja toimista annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Lakiehdotuksen johtolauseetta ehdotetaan korjattavaksi muuttuneen lainsäädännön takia.

#### **Laki nuorista rikoksentekijöistä annetun lain 27 §:n muuttamisesta**

27 §. Nuorista rikoksentekijöistä annetun lain 27 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi kyseisen lain soveltamisesta sotilasrikoksiin. Valiokunta ehdottaa hallituksen esitystä muutettavaksi siten, että myös sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettu rikoksesta tuomittu määräaikainen vankeusrangaistus, joka on pantava täytäntöön samalla kertaa kuin muusta rikoksesta tuomittu

ehdoton vankeusrangaistus, voidaan suorittaa nuorisovankilassa. Tällaisella säännöksellä voidaan estää se, ettei siviilirikoksesta nuorisovankilaan määrättyä jouduta siirtämään tavalliseen vankilaan, jos täytäntöönpantavaksi samanaikaisesti tulee sotilasrikoksesta tuomittu vankeusrangaistus.

### Laki asevelvollisuuslain muuttamisesta

44 §. Kurinpitomenettelyssä määrättävän arestin enimmäismäärää käsitellessään (sotilas-kurinpitolakiehdotus) valiokunta kiinnitti huomiota myös arestirangaistuksen täytäntöönpanon vaikutukseen asevelvollisuuslain mukaiseen palvelusaikaan. Valiokunta katsoo, tarkoituksen mukaiseksi, että asevelvollisen palvelusaikaa pidentävä arestiaika on yhdenmukainen kurin-

pitomenettelyssä määrättävän arestirangaistuksen enimmäismäärän kanssa. Tästä syystä valiokunta ehdottaa asevelvollisuuslain 44 §:n 1 momentin 2 kohdan muutettavaksi siten, ettei asevelvollisen palvelusajaksi lueta arestiaikaa, jos hän on suorittanut arestirangaistusta yhteensä yli 15 vuorokautta.

Pykälän 1 momentin 3 kohtaa ehdotetaan lisäksi selvennettäväksi siten, että siinä puhutaan vankeusrangaistuksesta.

Edellä esitetyn perusteella toinen lakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

*että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus n:o 4 hyväksyttäisiin muuttamattomana, ja*

*että lakiehdotukset n:ot 1, 2, 3 ja 5 hyväksyttäisiin näin kuuluvina:*

1.

## Laki

rikoslain täydentämisestä sotilasrikoksia koskevilla säännöksillä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* rikoslain 2 luvun 14 a §:n 3 momentti sekä 16 luvun 9 ja 21 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 14 a §:n 3 momentti 18 päivänä joulukuuta 1953 annetussa laissa (495/53) sekä 16 luvun 9 ja 21 § 20 päivänä maaliskuuta 1970 annetussa laissa (216/70),

*muutetaan* 2 luvun 10 §:n 2 momentti, 3 luvun 9 §:n 2 momentti, 16 luvun 8 §:n 2 momentti ja 40 luvun 19 b §,

sellaisena kuin ne ovat, 2 luvun 10 §:n 2 momentti 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (613/74), 3 luvun 9 §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1967 annetussa laissa (621/67), 16 luvun 8 §:n 2 momentti 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (987/74) ja 40 luvun 19 b § 9 päivänä elokuuta 1968 annetussa laissa (491/68), sekä

*lisätään* 1 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on 20 päivänä kesäkuuta 1963 annetussa laissa (320/63), uusi 2 momentti, 2 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa, uusi 3 momentti, 3 lukuun siitä mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1967 annetulla lailla kumotun 8 a §:n sijaan uusi 8 a § ja uusi 10 a §, 12 luvun 4 §:ään, sellaisena kuin se on 20 päivänä elokuuta 1942 annetussa laissa (683/42), uusi 2 momentti, 40 lukuun uusi 23 § sekä lakiin uusi 45 luku seuraavasti:

### 1 luku

#### Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

### 6 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

### 2 luku

#### Rangaistuksista

### 1 ja 10 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

3 luku

Perusteista, jotka poistavat teon rangaistavuuden tai sitä vähentävät

8 a §

Vartio-, päivystys tai poliisitehtävää suorittavalla sotilaalla, joka kohtaa vastarintaa, on oikeus käyttää sellaisia voimakeinoja, joita joukon tai vartioitavan kohteen turvallisuuteen taikka muuten virka- tai palvelustehtävän laatuun ja vastarinnan vaarallisuuteen nähden voidaan pitää puolustettavina. *Edellä mainituin edellytyksin* vartiomiehellä on oikeus voimakeinojen käyttöön myös, milloin joku hänen pysäyttämiskäskystään huolimatta lähestyy vartioitavaa aluetta, jonne tuleminen on kielletty.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

9 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

10 a §

Teosta, jonka sotilas on tehnyt esimiehensä käskystä, tuomitaan käskynalainen rangaistukseen vain, jos hän on selvästi käsittänyt, että hän käskyn täyttämällä toimisi lakia taikka virka- tai palvelusvelvollisuutta vastaan. Jos kuitenkin teko on tapahtunut sellaisissa olosuhteissa, ettei käskynalainen ole voinut *niiden vuoksi* olla käskyä täyttämättä, hänet saadaan jättää rangaistukseen tuomitsematta.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

12 luku

Maanpetoksesta

4 §

Vihollisen sotavoimiin kuuluvaa ei kuitenkaan saa tuomita rangaistukseen muusta *edellä* tässä luvussa tarkoitetusta rikoksesta kuin 2 tai 3 §:ssä mainitusta teosta. Edellytyksenä on silloin, että hän salaten kuuluvansa vihollisen sotavoimiin oleskelee Suomessa tai Suomen puolustusvoimien sotatoimialueella. Jos hän on syylistynyt vakoiluun, häntä ei saa tuomita rangaistukseen muusta vakoilusta kuin siitä, mistä hänet on tavattu.

16 luku

Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan

8 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

40 luku

Virkamiesten virkarikoksista

19 b §

Virkamies, joka on *päihtyneenä* virkatehtävää suorittaessaan, on tuomittava, jollei teosta ole erikseen säädetty rangaistusta, *päihtymyksestä* virantoimituksessa sakkoon tai viran toimituksesta erotettavaksi taikka, jos erityisiä syitä on, viralta pantavaksi.

22 §

(*Poist.*)

23 § (*uusi*)

(Kuten hallituksen esityksen 22 §.)

45 luku

Sotilasrikoksista

Soveltamisala

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

*Luvaton poissaolo ja muu palveluksen välttäminen*

4 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Milloin 1 momentissa tarkoitettu poissaolo on *kestänyt vähintään viisi vuorokautta ja siitä on aiheutunut tai voinut aiheutua olennainen keskeytys sotilaan koulutuksessa* tai muuten olennaista haittaa palvelukselle, rikoksenteikijä on tuomittava karkaamisesta vankeuteen enintään *yhdeksi* vuodeksi tai kurinpitörangaistukseen (*poist.*).

*Sota-aikana on karkaamisesta tuomittava sotilas, joka on ollut poissa vähintään yhden vuorokauden ja jonka poissaolosta on aiheutunut olennaista haittaa palvelukselle. Karkaamisesta sota-aikana on rikoksenteikijä tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.*

## 5 §

Jos karkaaminen sota-aikana on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolla tai sen toiminnalle, rikoksenteikijä on tuomittava vaarallisesta karkaamisesta vankeuteen vähintään *yhdeksi* ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

## 6 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksen 6 §:n ensimmäinen virke.)

(2 mom. kuten hallituksen esityksen 6 §:n toinen virke.)

## Kuuliaisuusrikokset

## 7 §

Sotilas, joka kieltäytyy täyttämästä esimiehen taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisi-tehtävää suorittavan sotilaan hänelle palveluksessa antamaa käskyä taikka tahallaan jättää sen täyttämättä tai viivyttää sen täyttämistä, on tuomittava niskoittelusta vankeuteen enintään *yhdeksi* vuodeksi tai kurinpitorangaistukseen (*poist.*).

Jos sotilaat siitä keskenään sovittuaan niskoittelevat, rikoksenteikijä on tuomittava yhteisestä niskoittelusta vankeuteen enintään *neljäksi* vuodeksi tai kurinpitorangaistukseen (*poist.*).

Jos niskoittelu tai yhteinen niskoittelu tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava niskoittelusta vankeuteen enintään *neljäksi* vuodeksi tai kurinpitorangaistukseen ja yhteisestä niskoittelusta vankeuteen enintään *kuudeksi* vuodeksi.

## 8 §

Jos niskoittelu tai yhteinen niskoittelu sota-aikana on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolla tai sen toiminnalle, rikoksenteikijä on tuomittava vaarallisesta niskoittelusta vankeuteen vähintään *yhdeksi* ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

## 9 §

Sotilas, joka väkivaltaa käyttäen tai sillä uhaten vastustaa esimiehen palveluksessa antaman käskyn täyttämistä taikka mainituin tavoin pakottaa tai koettaa pakottaa esimiestä tekemään tai tekemättä jättämään jotakin taikka muuten tekee esimiehelle väkivaltaa tämän ollessa palveluksessa tai esimiehen palvelustoihin johdosta, on tuomittava esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen enintään *neljäksi* vuodeksi tai kurinpitorangaistukseen (*poist.*).

Jos sotilaat yhteistoimin 1 momentissa mainituin tavoin väkivaltaisesti vastustavat esimiestä, rikoksenteikijä on tuomittava yhdessä tehdystä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen (*poist.*) enintään *neljäksi* vuodeksi (*poist.*).

Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettu väkivaltaisen vastustaminen tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen enintään *kuudeksi* vuodeksi ja yhdessä tehdystä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään *kuudeksi* kuukaudeksi ja enintään *kuudeksi* vuodeksi.

Milloin 1, 2 tai 3 momentissa mainittu rikos kohdistuu vartiomieheen, päivystäjään taikka järjestyspartio- tai poliisi-tehtävää suorittavaan sotilaaseen, on rikoksenteikijä tuomittava niin kuin sanotuissa momenteissa on säädetty.

## 10 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

## 11 §

Jos sotilas tekee haittaa palveluksessa olevalle esimiehelle taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisi-tehtävää suorittavalle sotilaille, hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, haitanteosta esimiehelle kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään *kolmeksi* kuukaudeksi.

## Esimiesrikokset

## 12 §

Jos kurinpitoesimies tahallaan määrää kurinpitorangaistuksen tai -ojennuksen syyttömälle, hänet on tuomittava syyttömän rankaisemisesta vankeuteen enintään *kahdeksi* vuodeksi.

## 13 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Esimies, joka teettää käskynalaisella palvelukseen tai koulutukseen kuulumatonta työtä, ellei se tapahdu käskynalaisen suostumuksella hänen vapaa-aikanaan käypää korvausta vastaan, on tuomittava rangaistukseen niin kuin 1 momentissa on säädetty.

## 14 §

Esimies, joka ottaa varusmieheltä taikka muulta sotilalta, jonka suoranainen esimies hän on, joko itseään tai toista varten lainaksi rahaa tai muuta omaisuutta taikka takauksen

tai siihen rinnastettavan sitoumuksen, on tuomittava luvattomasta lainan ottamisesta kurinpitorangaistukseen (*poist.*).

### *Palvelusrikokset*

#### 15 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

#### 16 §

Jos palvelusrikoksella on tarkoitus hankkia huomattavaa hyötyä tai aiheuttaa tuntuva vahinkoa taikka jos rikos on tehty erityisen vastuunalaista tehtävää suoritettaessa, ja tekoa on edellä mainituissa tai muissa tapauksissa, huomioon ottaen rikokseen johtaneet ja siitä ilmenivät seikat kokonaisuudessaan, pidettävä törkeänä, on rikoksenteikijä tuomittava törkeästä palvelusrikoksesta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

#### 17 §

Vartio- tai päivystystehtävää suorittava sotilas, joka luvattomasti poistuu vartiopaikaltaan tai päivystystehtävästä, tai sotilas, joka ei määrääkään saavu sanottuun palvelustehtävään taikka muuten tahallaan jättää täyttämättä tai rikkoo vartio- tai päivystyspalveluksesta annettuja määräyksiä, on tuomittava vartiorikoksesta vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai kurinpitorangaistukseen (*poist.*).

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Jos vartiorikos tapahtuu sota-aikana, rikoksenteikijä on tuomittava vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

#### 18 §

Jos luvaton poistuminen sota-aikana vartiopaikalta tai päivystystehtävästä taikka sinne saapumatta jääminen on omiaan vaarantamaan erityisen tärkeän kohteen taikka aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksenteikijä on tuomittava vaarallisesta vartiorikoksesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

#### 19 §

Sotilas, joka tahallaan vaarantaa taistelutoimen suorittamisen taikka jättää täyttämättä tai rikkoo hänelle taistelutoimessa kuuluvan erityisen velvollisuuden vaarantaen taistelutoimen suorittamisen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, taisteluvollisuuden rikkomisesta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

#### 20 §

Jos taisteluvollisuuden rikkominen on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksenteikijä on tuomittava vaarallisesta taisteluvollisuuden rikkomisesta vankeuteen vähintään yhdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

### *Salahanke vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi*

#### 21 §

Jos useat sotilaat sopivat keskenään edellä tämän luvun 5, 8, 10, 18 tai 20 §:ssä tarkoitettua vaarallisen sotilasrikoksen tekemisestä, on rikoksenteikijä tuomittava salahankkeesta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi, alkuunpanija ja johtaja vankeuteen (*poist.*) enintään neljäksi vuodeksi sekä muu osallinen vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi tai kurinpitorangaistukseen.

### *Järjestysrikokset*

#### 22 §

Jos sotilas on palvelustehtävässä siinä määrin alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alainen, että hänen kykynsä suorittaa palvelusta on alentunut, hänet on tuomittava päihtymyksestä palveluksessa kurinpitorangaistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

#### 23 §

Jos sotilas muuten kuin 22 §:ssä mainitussa tapauksessa kasarmi- tai muulla puolustusvoimien käytössä olevalla alueella, julkisella paikalla tai julkisessa tilaisuudessa esiintyy ilmeisesti päihtyneenä taikka mainituissa olosuhteissa tai palvelustehtävässä meluamalla tai muulla käyttäytymisellään aiheuttaa häiriötä tai pahenusta, hänet on tuomittava sotilaan sopimattomasta käyttäytymisestä kurinpitorangaistukseen (*pois.*).

#### 24—26 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

### *Sotavankeja koskevat säännökset*

#### 27—29 §

(Kuten hallituksen esityksessä.)

### *Voimaantulosäännös*

(Kuten hallituksen esityksessä.)

2.

**Laki**

puolustusvoimien viroista ja toimista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lisätään puolustusvoimien viroista ja toimista 1 päivänä helmikuuta 1974 annetun lain (*poist.*) 1 §:ään, sellaisena kuin se on (*poist.*) 11 päivänä joulukuuta 1981 annetussa laissa (847/81), uusi 3 momentti seuraavasti:

1 §  
(Kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös  
(Kuten hallituksen esityksessä.)

3.

**Laki**

nuorista rikoksentekijöistä annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan nuorista rikoksentekijöistä 31 päivänä toukokuuta 1940 annetun lain (262/40) 27 § näin kuuluvaksi:

27 §

Tätä lakia ei sovelleta sotilasoikeudenkäyntilaissa ( / ) tarkoitettuihin rikoksiin, ellei 2 momentista muuta johdu.

Mitä 7 §:ssä on säädetty ehdollisen rangaistuksen käyttämisestä, sovelletaan myös sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettuun tekoon, jonka on tehnyt kahtakymmentäyhtä vuotta nuorempi henkilö. Jos sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettusta rikoksesta tuomittu määrä-

aikainen vankeusrangaistus tai arestirangaistus on pantava täytäntöön samalla kertaa kuin muusta rikoksesta tuomittu ehdoton vankeusrangaistus, voidaan myös sotilasoikeudenkäyntilain mukaan käsitellyssä asiassa tuomittu vankeusrangaistus tai aresti suorittaa nuorisovankilassa.  
(3 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös  
(Kuten hallituksen esityksessä.)

5.

**Laki**

asevelvollisuuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan 15 päivänä syyskuuta 1950 annetun asevelvollisuuslain (452/50) 39 §, muutetaan lain 8 §:n 2 momentti, 9 luvun otsake sekä 40, 41 ja 44 §, näistä 44 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (625/74), sekä lisätään lain 8 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 luku

9 luku

Palvelusaika

Rangaistussäännökset

8 §  
(Kuten hallituksen esityksessä.)

40 ja 41 §  
(Kuten hallituksen esityksessä.)

## 10 luku

## Erityiset säännökset

## 44 §

Vakinaisessa väessä tai kertausharjoituksissa olevan asevelvollisen palvelusajaksi ei lueta:

1) aikaa, jonka hän on ollut luvottomasti poissa palveluksesta;

2) arestiaikaa, jos hän on suorittanut arestirangaistusta yhteensä yli viisitoista vuorokautta;

3) aikaa, jonka hän on ollut pidätettynä tai vangittuna rikoksesta, jos hänelle sen johdosta tuomitaan (*poist.*) vankeusrangaistus; eikä

4) yleisessä rangaistuslaitoksessa suoritettun vankeusrangaistuksen taikka samalla kertaa täytäntöön pantavan arestirangaistuksen aikaa.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä.)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 1982

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Miettinen, varapuheenjohtaja Astala ja jäsenet Jaakonsaari, Juhantalo, Kortesalmi, Lehtinen (osittain), Maijala (osittain), Mäkynen, Nieminen-Mäky-

nen (osittain), Peltola, Piipari (osittain), P. Puhakka, Renlund, Ronkainen, Rönnholm, Starast (osittain) ja Ursin sekä varajäsenet Raudaskoski (osittain) ja Viljanen (osittain).

## Vastalauseita

## I

Kun otetaan huomioon sekä rauhan ajan että sodan ajan armeijan erikoisolosuhteet siviilielämään verrattuna, katson, että valiokunnan enemmistö on liian paljon vesittänyt hallituksen esitystä, joka jo sekin on monien asian-tuntijoiden mielestä liiaksi siviilimäinen.

Ottaen huomioon juuri armeijan sekä rauhan ajan että sodan ajan erityisolosuhteet olen

SMP:n puolesta noudattanut johdonmukaisesti sotilasoikeudenhoitolainsäädännön käsittelyssä hallituksen omaksumaa linjaa, joka mielestäni on minimivaatimus. Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

## 1.

**Laki****rikoslain täydentämisestä sotilasrikoksia koskevilla säännöksillä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* rikoslain 2 luvun 14 a §:n 3 momentti sekä 16 luvun 9 ja 21 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 14 a §:n 3 momentti 18 päivänä joulukuuta 1953 annetussa laissa (495/53) sekä 16 luvun 9 ja 21 § 20 päivänä maaliskuuta 1970 annetussa laissa (216/70),

*muutetaan* 2 luvun 10 §:n 2 momentti, 3 luvun 9 §:n 2 momentti, 16 luvun 8 §:n 2 momentti ja 40 luvun 19 b §,

sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 10 §:n 2 momentti 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (613/74), 3 luvun 9 §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1967 annetussa laissa (621/67), 16 luvun 8 §:n 2 momentti 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (987/74) ja 40 luvun 19 b § 9 päivänä elokuuta 1968 annetussa laissa (491/68), sekä

*lisätään* 1 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on 20 päivänä kesäkuuta 1963 annetussa laissa (320/63), uusi 2 momentti, 2 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa, uusi 3 momentti, 3 lukuun siitä mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1967 annetulla lailla kumotun 8 a §:n sijaan uusi 8 a § ja uusi 10 a §, 12 luvun 4 §:ään, sellaisena kuin se on 20 päivänä elokuuta 1942 annetussa laissa (683/42), uusi 2 momentti, 40 lukuun uusi 23 § sekä lakiin uusi 45 luku seuraavasti:

**1 luku****Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta****6 §**

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

**2 luku****Rangaistuksista****1 ja 10 §**

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

**3 luku**

**Perusteista, jotka poistavat teon rangaistavuuden tai sitä vähentävät**

**8 a, 9 ja 10 a §**

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

**12 luku****Maanpetoksesta****4 §**

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

**16 luku****Rikoksista julkista viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan****8 §**

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

**40 luku****Virkamiesten virkarikoksista****19 b, 22 ja 23 §**

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

**45 luku****Sotilasrikoksista****Soveltamisala****1—3 §**

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

**Luvaton poissaolo ja muu palveluksen välttäminen****4 §**

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)  
Milloin 1 momentissa tarkoitettu poissaolo,

*huomioonottaen aika, jonka sotilas on ollut tai on tarkoittanut olla poissa, tai hänen palveluksensa laatu, on aiheuttanut tai voinut aiheuttaa olennaisen keskeytyksen hänen koulutuksessaan tai muuten olennaista haittaa palvelukselle, rikoksenteijä on tuomittava karkaamisesta vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai kurinpitorangeistukseen.*

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

### 5 §

Jos karkaaminen sota-aikana on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksenteijä on tuomittava vaarallisesta karkaamisesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

### 6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

## Kuuliaisuusrikokset

### 7 §

Sotilas, joka kieltäytyy täyttämästä esimiehen taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavan sotilaan hänelle palveluksessa antamaa käskyä taikka tahallaan jättää sen täyttämättä tai viivyttää sen täyttämistä, on tuomittava niskoittelusta vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai kurinpitorangeistukseen.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

### 8 §

Jos niskoittelu tai yhteinen niskoittelu sota-aikana on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolle tai sen toiminnalle, rikoksenteijä on tuomittava vaarallisesta niskoittelusta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

### 9 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Jos sotilaat yhteistoimin 1 momentissa mainituin tavoin väkivaltaisesti vastustavat esimiestä, rikoksenteijä on tuomittava yhdessä tehdystä esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Jos edellä tässä pykälässä tarkoitettu väkivaltainen vastustaminen tapahtuu sota-aikana, rikoksenteijä on tuomittava esimiehen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen enintään kuudeksi vuodeksi ja yhdessä tehdystä esimie-

hen väkivaltaisesta vastustamisesta vankeuteen vähintään kahdeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

(4 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

### 10 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

### 11 §

Jos sotilas tekee haittaa palveluksessa olevalle esimiehelle taikka vartio-, päivystys-, järjestyspartio- tai poliisitehtävää suorittavalle sotilaille, hänet on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, haitanteosta esimiehelle kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kahdeksi kuukaudeksi.

## Esimiesrikokset

### 12 §

Jos kurinpitoesimies tahallaan määrää kurinpitorangeistuksen tai -ojennuksen syyttömälle, hänet on tuomittava syyttömän rankaisemisesta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

### 13 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

### 14 §

Esimies, joka ottaa varusmieheltä taikka muulta sotilalta, jonka suoranainen esimies hän on, joko itseään tai toista varten lainaksi rahaa tai muuta omaisuutta taikka takauksen tai siihen rinnastettavan sitoumuksen, on tuomittava luvottomasta lainan ottamisesta kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.

## Palvelusrikokset

### 15 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

### 16 §

Jos palvelusrikoksella on tarkoitus hankkia (poist.) hyötyä tai aiheuttaa (poist.) vahinkoa taikka jos rikos on tehty erityisen vastuunalaisista tehtävää suoritettaessa, ja tekoa on edellä mainituissa tai muissa tapauksissa, huomioon ottaen rikokseen johtaneet ja siitä ilmenevät seikat kokonaisuudessaan, pidettävä törkeänä, on rikoksenteijä tuomittava törkeästä palvelusrikoksesta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

## 17 §

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

Jos vartiorikos tapahtuu sota-aikana, rikoksentekijä on tuomittava vankeuteen enintään *kuudeksi* vuodeksi.

## 18 §

Jos luvaton poistuminen sota-aikana vartiopaikalta tai päivystystehtävästä taikka sinne saapumatta jääminen on omiaan vaarantamaan erityisen tärkeän kohteen taikka aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolla tai sen toiminnalle, rikoksentekijä on tuomittava vaarallisesta vartiorikoksesta vankeuteen vähintään *kahdeksi* ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

## 19 §

Sotilas, joka tahallaan vaarantaa taistelutoimen suorittamisen taikka jättää täyttämättä tai rikkoo hänelle taistelutoimessa kuuluvan erityisen velvollisuuden vaarantaen taistelutoimen suorittamisen, on tuomittava, jollei teosta ole muualla säädetty ankarampaa rangaistusta, taisteluvollisuuden rikkomisesta vankeuteen enintään *kuudeksi* vuodeksi.

## 20 §

Jos taisteluvollisuuden rikkomisen on omiaan aiheuttamaan erityistä vaaraa joukolla tai sen toiminnalle, rikoksentekijä on tuomittava vaarallisesta taisteluvollisuuden rikkomisesta vankeuteen vähintään *kahdeksi* ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

(2 ja 3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

*Salahanke vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi*

## 21 §

Jos useat sotilaat sopivat keskenään edellä tämän luvun 5, 8, 10, 18 tai 20 §:ssä tarkoi-

tetun vaarallisen sotilasrikoksen tekemisestä, on rikoksentekijä tuomittava salahankkeesta vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi, alkuunpanija ja johtaja vankeuteen *vähintään kuudeksi kuukaudeksi* ja enintään *kuudeksi* vuodeksi sekä muu osallinen vankeuteen enintään *kahdeksi* vuodeksi tai kurinpitorangeistukseen.

*Järjestysrikokset*

## 22 §

Jos sotilas on palvelustehtävässä siinä määrin alkoholin tai muun huumausaineen vaikutuksen alainen, että hänen kykynsä suorittaa palvelusta on alentunut, hänet on tuomittava päihtymyksestä palveluksessa kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään *kuudeksi* kuukaudeksi.

## 23 §

Jos sotilas muuten kuin 22 §:ssä mainitussa tapauksessa kasarmi- tai muulla puolustusvoimien käytössä olevalla alueella, julkisella paikalla tai julkisessa tilaisuudessa esiintyy ilmeisesti päihtyneenä taikka mainituissa olosuhteissa tai palvelustehtävässä meluamalla tai muulla käyttäytymisellään aiheuttaa häiriötä tai pahenusta, hänet on tuomittava sotilaan sopimattomasta käyttäytymisestä kurinpitorangeistukseen tai vankeuteen enintään *kolmeksi kuukaudeksi*.

## 24—26 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

*Sotavankeja koskevat säännökset*

## 27—29 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

*Voimaantulosäännös*

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 1982

J. Juhani Kortessalmi

## II

Hallituksen esityksen sitä peruslähdekohtaa, että sotilashenkilöitä koskevat rangaistussäännökset siirretään yleiseen rikoslakiin, on pidet-

tävä oikeana. Uusi järjestelmä poistaa sitä vastenmielisyyttä, jota tunnetaan sotilakejien kohdalla. Näin ainakin osittain poistuu se, että

sotilasrikoslainsäädännön alaiset henkilöt ovat poikkeavassa asemassa muihin kansalaisiin verrattuna. Kun yleiset sotilashenkilöitä koskevat rangaistussäännökset otetaan yleiseen rikoslakiin, on todennäköistä, että sotilasrikoslainsäädäntö seuraa yleistä rikoslaissa tapahtuvaa kehitystä eikä jää siitä jälkeen niin kuin erillisyjärjestelmä jäisi. Uudella järjestelmällä saattaa olla myös se merkitys, että vältetään kohtuuttomilta rangaistusseuraamuksilta, joihin erillisjärjestelmä usein johtaa.

Pidämme oikeana valiokunnan tekemiä muutoksia, joiden mukaan rangaistusasteikkoja on useilta osin alennettu. Myös muut valiokunnan tekemät muutokset hallituksen esitykseen ovat perusteltuja. Meidän mielestämme olisi rangaistusasteikkoja pitänyt useilta osin alentaa vieläkin enemmän ja myös rangaistusnimikkeitä vähentää. Monet säännökset olisivat kaivanneet täsmenmistä, muun muassa haitantekoa esmiehelle koskevat säännökset.

Käsityksemme ovat ratkaisevasti poikenneet valiokunnan muiden jäsenten käsityksistä armeijassa tapahtuvaa syrjintää, poliittisia toiminto-oikeuksia ja ylipalvelusta koskevista asioista.

Meidän käsityksemme mukaan lakiehdotukseen olisi pitänyt ottaa säännös, jonka mukaan armeijassa tapahtuva syrjintä olisi säädetty rangaistavaksi teoksi. Näin on jo muualla lainsäädännössä. Esimerkiksi työlainsäädännössä on kaikenlaatuinen syrjintä kielletty. Meidän käsityksemme mukaan rangaistavaksi teoksi olisi pitänyt säätää käskynalaisen asettaminen perusteettomasti toisiin nähden eri asemaan syntyperän, kielen, iän tai uskonnollisen, poliittisen tai yhteiskunnallisen vakaumuksen taikka muun näihin verrattavan syyn vuoksi. Rangaistavaksi olisi niin ikään pitänyt säätää puolustusvoimien palvelukseen tai koulutettavaksi pyrkivän asettaminen toisiin nähden eri asemaan edellä mainituilla perusteilla. Kun puolustusvoimat vastustavat syrjinnän ottamista lakiin, on se jo

yksinomaan todistus siitä, että puolustusvoimissa nykyään ilmeisesti tapahtuu syrjintää. Jos syrjintää ei tapahtuisi, ei toki vastustettaisi tällaisen säännöksen lakiasteelle saattamista.

Olemme niin ikään sitä mieltä, että varsinkin asevelvolliselle tulee sallia poliittinen toiminta palvelusajan ulkopuolella. Eduskunnan puolustusasiainvaliokunta ammattivaliokuntana sanoi asiasta seuraavaa: "Puolustusasiainvaliokunta yhtyy edellä mainittuun kantaan, mutta kiinnittää samalla huomiota siihen, että nykyinen käytäntö olisi laissa taattava. Siksi valiokunnan mielestä säännöstöä olisi tältä osin täsmennettävä sellaiseksi, että palkatun henkilöstön osallistuminen kunnallispoliittiseen toimintaan sekä varusmiesten ja reserviläisten osallistuminen puoluepoliittiseen toimintaan vapaa-aikana sotilasalueiden ulkopuolella taataan." Toisen lakivaliokunnan olisi pitänyt meidän käsityksemme mukaan ottaa ammattivaliokunnan asiassa antama lausunto huomioon.

Hallitus ehdotti asevelvollisuuslain muuttamista koskevassa esityksessään, että arestiaikaa siltä osin kuin arestirangaistus on alle 10 vuorokautta, ei lasketa ylipalveluajaksi, vaan ainoastaan tuon 10 vuorokauden yli menevä osa. Valiokunta muutti säännöstä siten, että mikäli arestiaika on kestänyt enemmän kuin 15 vuorokautta, tulee ylipalveluajaksi koko arestiaika eikä vain tuon 15 vuorokauden yli menevä osa. Meidän käsityksemme mukaan hallituksen esityksen periaate on tässä suhteessa hyväksyttävä ja sen vuoksi ehdotamme, että ylipalveluajaksi on luettava vain 15 vuorokauden yli menevä arestirangaistus.

Edellä lausutun perusteella ehdotamme,

*että hallituksen esitykseen sisältyvän ensimmäisen lakiehdotuksen 45 luku ja hallituksen esityksen 5. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:*

1.

## Laki

### rikoslain täydentämisestä sotilasrikoksia koskevilla säännöksillä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* rikoslain 2 luvun 14 a 3 §:n 3 momentti sekä 16 luvun 9 ja 21 §, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 14 a §:n 3 momentti 18 päivänä joulukuuta 1953 annetussa laissa (495/53) sekä 16 luvun 9 ja 21 § 20 päivänä maaliskuuta 1970 annetussa laissa (216/70),

*muutetaan* 2 luvun 10 §:n 2 momentti, 3 luvun 9 §:n 2 momentti, 16 luvun 8 §:n 2 momentti ja 40 luvun 19 b §,

sellaisena kuin ne ovat, 2 luvun 10 §:n 2 momentti 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (613/74), 3 luvun 9 §:n 2 momentti 29 päivänä joulukuuta 1967 annetussa laissa (621/67), 16 luvun 8 §:n 2 momentti 20 päivänä joulukuuta 1974 annetussa laissa (987/74) ja 40 luvun 19 b § 9 päivänä elokuuta 1968 annetussa laissa (491/68), sekä

*lisätään* 1 luvun 6 §:ään, sellaisena kuin se on 20 päivänä kesäkuuta 1963 annetussa laissa (320/63), uusi 2 momentti, 2 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa, uusi 3 momentti, 3 lukuun siitä mainitulla 29 päivänä joulukuuta 1967 annetulla lailla kumotun 8 a §:n sijaan uusi 8 a § ja uusi 10 a §, 12 luvun 4 §:ään, sellaisena kuin se on 20 päivänä elokuuta 1942 annetussa laissa (683/42), uusi 2 momentti, 40 lukuun uusi 23 § sekä lakiin uusi 45 luku seuraavasti:

#### 45 luku

#### Sotilasrikoksista

##### Soveltamisala

##### 1—3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

*Luvaton poissaolo ja muu palveluksen välttäminen*

##### 4—6 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

#### Kuuliaisuusrikokset

##### 7—11 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

#### Esimiesrikokset

##### 12—14 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

#### 15 § (uusi)

*Jos esimies perusteettomasti asettaa käskynalaisen toisiinsa nähden eri asemaan syntyperän, kielen, iän tai uskonnollisen, poliittisen tai yhteiskunnallisen vakaumuksen taikka muun näihin verrattavan syyn vuoksi, hänet on tuomittava sotilaan syrjinnästä vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi tai kurinpitorangaisukseen.*

*Jos sotilas, jonka tehtävänä on päättää puolustusvoimien palvelukseen tai koulutettavaksi ottamisesta, tässä tehtävässä asettaa palvelukseen tai koulutettavaksi pyrkivän toisiinsa nähden eri asemaan edellä 1 momentissa mainitulla perusteella, hänet on tuomittava niin kuin sanotussa 1 momentissa on säädetty.*

#### Palvelusrikokset

##### 16—21 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 15—20 §.)

*Salahanke vaarallisen sotilasrikoksen tekemiseksi*

##### 22 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 21 §.)

*Järjestysrikokset*

23—26 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 22—25 §.)

27 § (26 §)

*Jos puolustusvoimissa tai rajavartiolaitoksessa muuten kuin asevelvollisena palveleva sotilas ilman esimiehen lupaa osallistuu puolueen tai puoluepoliittista toimintaa harjoittavan tai*

*sitä tukevan yhdistyksen julkiseen tilaisuuteen tai muuhun kokoukseen, hänet on tuomittava luvattomasta poliittisesta toiminnasta kurinpitörangaistukseen.*

*Sotavankeja koskevat säännökset*

28—30 §

(Kuten valiokunnan mietinnön 27—29 §.)

5.

**Laki****asevelvollisuuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*kumotaan* 15 päivänä syyskuuta 1950 annetun asevelvollisuuslain (452/50) 39 §, *muutetaan* lain 8 §:n 2 momentti, 9 luvun otsake sekä 40, 41 ja 44 §, näistä 44 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 19 päivänä heinäkuuta 1974 annetussa laissa (625/74), sekä *lisätään* lain 8 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

2 luku

**Palvelusaika**

8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

9 luku

**Rangaistussäännökset**

40 ja 41 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

10 luku

**Erityiset säännökset**

44 §

Vakinaisessa väessä tai kertausharjoituksissa olevan asevelvollisen palvelusajaksi ei lueta:

(1 kohta kuten valiokunnan mietinnössä.)

2) arestiaikaa *siltä osin kuin arestirangaitusta on suoritettu yhteensä yli 15 vuorokautta;*

(3 ja 4 kohdat kuten valiokunnan mietinnössä.)

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

**Voimaantulosäännös**

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

Helsingissä 24 päivänä marraskuuta 1982

Pauli Puhakka

Heli Astala

Kati Peltola

EDUSKUNNAN  
PUOLUSTUSASIAINVALIOKUNTA

*Liite*

Helsingissä,  
10 päivänä joulukuuta 1981

Lausunto n:o 3

Toiselle lakivaliokunnalle

Toinen lakivaliokunta on kirjeellään 29 päivästä syyskuuta 1981 pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti puolustusasiainvaliokuntaa antamaan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 85 laiksi rikoslain täydentämisestä sotilasrikoksia koskevilla säännöksillä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Asian johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavina eduskunnan oikeusasiamies Jorma S. Aalto, apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, lainsäädäntöneuvos Paavo Nikula oikeusministeriöstä, hallitusneuvos Heikki Huuskonen puolustusministeriöstä, oikeusneuvos Olavi Heinonen korkeimmasta oikeudesta, asessori Kalervo Artema pääesikunnasta, puheenjohtaja, eversti Martti Putkiranta Upseeriliitosta, puheenjohtaja, yliluutnantti Armo Korvela Toimiupseeriliitosta, puheenjohtaja, värvätty ylikersantti Matti Järvinen ja pääluoottamusmies Pirkko Sinisalo Puolustusvoimien värvättyjen liitosta, järjestösihteeri Jalo Riikonen Rajavartiain Liitosta, hallituksen jäsen, teknikkokapteeni Pentti Keinänen Puolustusvoimain Henkilökuntaliitosta sekä järjestösihteeri Juha Kajaniemi Suomen Varusmiesliitosta.

Kuten hallituksen esityksen perusteluista ja myöskin asiantuntijoiden lausunnoista on käynyt ilmi, on sotilasoikeudenhoidon uudistaminen pitkällisen valmistelun tulos. Myös eduskunta on pitänyt asian valmistelua tärkeänä ja kehottanut jo vuodesta 1970 lähtien lausumissaan hallitusta kiirehtimään sotilasoikeudenhoidon kokonaisuudistamista koskevien esitysten antamista eduskunnalle. Nyt hallituksen sotilasoikeudenhoidon uudistukseen liittyvät esitykset n:o 85, 86 ja 87 on valmisteltu ensisijaisesti oikeusministeriössä ja puolustusministeriössä, mutta lukuisat muut viranomaiset ja henkilöstöjärjestöt ovat vaikuttaneet asioiden valmisteluun lausuntojensa kautta. Koska asioita on jouduttu tarkastelemaan monelta eri

kannalta ja niihin ovat vaikuttaneet lukuisat eri tekijät, ovat hallituksen esityksiin sisältyvät ratkaisut usein kompromissien tulos.

Puolustusasiainvaliokunta on asian käsittelyssä keskittynyt tarkastelemaan hallituksen esityksiin sisältyvien lakiehdotusten asiasisältöä yleisesti ja uudistuksen merkitystä käytännössä puuttumatta tarkemmin lakiehdotusten yksityiskohtiin tai pykälien sanamuotoon.

Valiokunnan mielestä hallituksen esitykseen n:o 85 sisältyvä sotaväen rikoslain uudistaminen on tarpeellinen toimenpide. Valiokunta myös yhtyy siihen kantaan, että sotilasrikoksia koskevat säännökset lisätään yleiseen rikoslakiin ja samalla erillinen sotaväen rikoslaki kumotaan. Samoin valiokunta näkee myönteisenä sen pyrkimyksen, että sotilasrikoksia koskevia erityisiä rangaistussäännöksiä on rajoitettu ja että rangaistusasteikkoja on tarkistettu lievempään suuntaan.

Tutkittuaan lakiehdotuksen sisältöä rikoslain täydentämisestä sotilasrikoksia koskevilla säännöksillä ja kuultuaan asiantuntijoita puolustusasiainvaliokunta kiinnittää toisen lakivaliokunnan huomiota seuraaviin kohtiin:

Säännöstö luvattoman poissaolon ja karkaamisen erottamiseksi on siinä määrin epämääräinen, että se saattaa käytännössä aiheuttaa suuriakin tulkintaeroja. Valiokunnan mielestä tunnusmerkistöä pitäisi tältä osin tämentää (RL 45: 4).

Esimiesrikokset koskisivat lakiehdotuksen mukaan syyttömän rankaisemista, esimiesasen väärinkäyttöä (ns. simputusta) ja luvattoman lainan ottamista. Säännöstöön tulisi sisällyttää myös maininnat palvelukseen kuulumattoman työn teettämisestä ja syrjinnästä (RL 45: 12—14).

Sotilaiden oikeudet osallistua puoluepoliittiseen toimintaan on lakiehdotuksen perustelujen mukaan tarkoitus säilyttää nykyisen käy-

tännön ja voimassa olevan sotaväen rikoslain mukaisina, eli palkattuun sotilashenkilöstöön kuuluva ei voisi olla poliittisen puolueen jäsen eikä vaalikelpoinen valtiollisissa vaaleissa. Sen sijaan sotilashenkilöstön osallistuminen kunnallispoliittiseen toimintaan olisi sallittua nykyiseen tapaan samoin kuin varusmiesten ja reserviläisten osallistuminen puoluepoliittiseen toimintaan vapaa-aikana sotilasalueiden ulkopuolella.

Puolustusasiainvaliokunta yhtyy edellä mainittuun kantaan, mutta kiinnittää samalla huomiota siihen, että nykyinen käytäntö olisi laissa taattava. Siksi valiokunnan mielestä säännöstöä olisi tältä osin täsmennettävä sellaiseksi, että palkatun henkilöstön osallistuminen kunnallispoliittiseen toimintaan sekä varusmiesten ja

reserviläisten osallistuminen puoluepoliittiseen toimintaan vapaa-aikana sotilasalueiden ulkopuolella taataan.

Ottaen huomioon nykyisin voimassa olevan sotaväen rikoslain uudistustarpeen ja sotilasoikeudenhoidon kokonaisuudistuksen valmistelujen perusteellisuuden sekä sen, mitä edellä on sanottu tarkistuksia vaativista kohdista, puolustusasiainvaliokunta pitää rikoslain täydentämistä sotilasrikoksia koskevilla säännöksillä tarpeellisena ja kunnioittaen ehdottaa,

*että hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin tämän lausunnon perusteluissa mainituin tarkistuksin.*

Puolustusasiainvaliokunnan puolesta:

**Tapani Mörttinen**

*Erkki Silvo*

---

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Mörttinen, varapuheenjohtaja P. Puhakka, jäsenet Björklund, Lattula, Loikkanen, Luttinen, Nikkilä

(osittain), Pesälä (osittain), Piipari, Pohto, Sutinen, Wahlström ja Westerlund sekä varajäsenet Knuuttila (osittain), Korhonen (osittain) ja Louvo (osittain).

---

